

Immigració i drets de ciutadania. III Seminari immigració i Europa.

Mercat de treball, drets laborals i immigració

Mercat de treball i immigració
Miguel Pajares

Miguel Pajares

*Responsable d'Immigració,
CERES*

Introducció. La revolta dels barris perifèrics de les ciutats franceses

Un dels aspectes que més es van ressaltar a les anàlisis realitzades pel que fa a la revolta dels barris perifèrics francesos, que es va produir entre octubre i novembre d'aquest any, fou que els nivells d'atur dels joves descendents de famílies immigrades eren superiors a les de la resta de la població. S'han donat informacions que indicaven que la taxa d'atur dels joves d'origen magrebí doblava la taxa general.

Es tracta de joves educats a França (nascuts a França i amb nacionalitat francesa) i, per tant, les raons del seu alt índex d'atur cal buscar-les a les entranyes de la mateixa societat francesa. Aquí s'han assenyalat dos aspectes fonamentals: l'alt grau de fracàs escolar d'aquests joves, i la discriminació que pateixen quan competeixen per les ofertes de treball. El seu procés escolar està marcat per la seva pertinença a barris perifèrics, amb molts components que recorden el gueto, i que donen com a resultat un abandonament precoç dels estudis en molts casos; un fet que les autoritats públiques no han prestat atenció suficient ja que el coneixement d'aquesta situació no s'ha traduït en les actuacions i inversions que hagués requerit corregir-la. Però aquest és un aspecte que no tractarem aquí.

El que volem tractar com a introducció en aquesta ponència és l'altre aspecte: la discriminació que pateixen quan competeixen per les ofertes d'ocupació. És a dir, el fet que, fins i tot els qui tenen formació, no accedeixen als treballs amb la mateixa facilitat que els altres joves. Durant els dies en els quals "cremaven" els barris francesos van aparèixer informacions de premsa i entrevistes en què es deien coses com que tenir un nom d'origen àrab era suficient perquè una persona fos rebutjada en molts treballs. Estem, per tant, davant el que s'ha convingut anomenar discriminació racial: la discriminació que poden patir les persones per causa de l'origen dels seus avantpassats, els seus trets fenotípics o la seva suposada pertinença cultural o religiosa.

El que han posat de manifest els fets de França és que societats que presumeixen de ser igualitàries no ho són del tot: un francès "d'origen francès", té, sovint, més avantatges per accedir a un determinat treball

sobre un altre francès “d’origen àrab”, tot i que tots dos tinguin la mateixa formació i les mateixes aptituds. La suma de la seva pitjor escolarització i l’assenyalada discriminació en l’accés a l’ocupació és el que, al final, dóna com a resultat que la taxa de desocupació d’aquests joves descendents de famílies immigrades sigui molt superior a la de la resta de la població. Encara que, a més de la diferència en la taxa de desocupació, probablement també hi haurà diferència en el tipus de treballs que estan fent.

Aquesta ponència farà referència al marc espanyol i, per tant, el que volem indagar és si aquí les coses estan avançant en aquella mateixa direcció. Partim d’una situació molt diferent a la francesa i és que la població susceptible de patir discriminació racial (excloent de la nostra anàlisi els gitanos) és encara població immigrada; és a dir, el percentatge de descendents de famílies immigrades, nascuts a Espanya i amb nacionalitat espanyola, és encara molt baix, i el que tenim en general és població immigrada sense nacionalitat espanyola. Hi ha moltes persones procedents de la immigració que han adquirit la nacionalitat espanyola, però el gruix està en situació de residència legal o simplement en situació irregular.

D’altra banda, l’arribada de la nostra població immigrada és molt recent. Va començar a ser significativa els anys vuitanta, va créixer notablement els anys noranta, però és actualment quan s’ha duplicat, o més aviat triplicat. Per tant, encara tardarem uns quants anys en tenir una composició demogràfica semblant a la francesa, en què la nacionalitat majoritària entre les persones que procedeixen o descendeixen de la immigració és la francesa.

Això fa que, per ara, aquí ens resulti més difícil detectar la discriminació racial. Si a França pot ser detectada en comparar les possibilitats d’ocupació de dos joves francesos, que no es diferencien per la seva nacionalitat ni per la seva formació sinó només per l’origen del seu nom o el seu fenotip, aquí el jove el nom del qual indiqui un origen immigrant, a més tindrà una nacionalitat diferent de l’espanyola, podrà tenir un títol professional que no ha pogut convalidar, podrà tenir menor coneixement de l’entorn social i laboral o de l’idioma, és a dir, tindrà uns desavantatges de partida que es barregen amb la discriminació; aquests fets fan difícil poder establir fins on arriba el que és estrictament discriminació racial.

En l’accés a l’ocupació hi ha, a més, un altre factor que ens pot confondre: la seva taxa d’ocupació. Aquesta és alta i pot donar-nos la impressió que a Espanya els immigrants no pateixen discriminació pel que fa a l’accés a l’ocupació. El que farem en aquesta ponència és comentar primer aquesta taxa d’ocupació, i abordar després altres aspectes en els quals podrem identificar l’existència de discriminació.

L’alta taxa d’ocupació de la població immigrada

Podem fer referència a dues taxes diferents: la taxa d’activitat, que és la proporció d’actius (ocupats + aturats) entre la població major de 16 anys, i la taxa d’ocupació, que és la proporció d’ocupats entre la població

major de 16 anys. Ambdues s'han obtingut de l'Enquesta de Població Activa. Les taxes d'activitat es mostren a la taula 1, en la qual a més de les dades de 2005 hem inclòs les d'anys anteriors per observar l'evolució. D'aquest any, les últimes dades disponibles són les del tercer trimestre, mentre que dels anys anteriors hem escollit les de l'últim trimestre de cada any.

Com veiem les taxes d'activitat són més elevades en els residents estrangers que en els espanyols, però particularment ho són quan es tracta de residents no comunitaris (de fora de la UE), que el 2005 tenen una taxa d'activitat del 79,4%, mentre la dels espanyols (és a dir, la del conjunt de la població) és del 57,4%, és a dir, 22 punts per sota. La diferència, com veiem, és molt gran, i ho és tant en homes com en dones: en homes és de 20 punts i en dones de 23.

Taula 1. Taxes d'activitat

	Total població a Espanya %	Total residents estrangers %	Residents de la UE %	Residents fora de la UE %
Homes				
4t trimestre 2002	67,0	87,2	71,4	91,3
4t trimestre 2003	67,5	88,9	71,6	92,5
4t trimestre 2004	67,7	87,4	69,3	91,0
3r trimestre 2005	69,0	85,1	62,6	89,5
*ones				
4t trimestre 2002	42,3	61,6	46,7	65,2
4t trimestre 2003	43,9	65,1	49,0	68,1
4t trimestre 2004	45,1	66,7	56,4	68,6
3r trimestre 2005	46,3	65,8	50,5	69,5
Total (ambdós sexes)				
4t trimestre 2002	54,3	74,1	59,2	78,0
4t trimestre 2003	55,3	77,1	60,7	80,3
4t trimestre 2004	56,1	77,0	62,9	79,8
3r trimestre 2005	57,4	75,6	56,4	79,4

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA quart trimestre 2002, 2003 i 2004 i tercer trimestre 2005.

L'evolució que ha tingut durant els quatre anys analitzats és mínima. Si ens fixem amb la columna de no comunitaris de la taula 1, veiem que la taxa d'activitat dels homes s'ha mantingut entre el 92% i el 89%, i la de les dones ha anat pujant lleugerament fins al 69,5% d'aquest any.

A la taula 2 mostrem les taxes d'ocupació i també veiem que la dels residents no comunitaris (71,1% el 2005) és molt superior a la del conjunt de la població (52,6%), i, com passa amb la taxa d'activitat, tampoc no hi ha una tendència a què es redueixi. La taxa d'ocupació ha anat creixent lleugerament els últims anys, tant per a espanyols com per a estrangers, però es manté la diferència d'uns 19 punts que la d'estrangers té per damunt de la del conjunt de la població, diferència que és semblant en homes i dones.

Taula 2. Taxes d'ocupació

	Total població a Espanya %	Total residents estrangers %	Residents de la UE %	Residents fora de la UE %
Homes				
4t trimestre 2002	61,5	75,7	61,9	79,3
4t trimestre 2003	62,0	77,8	66,5	80,2
4t trimestre 2004	62,6	78,8	64,8	81,6
3r trimestre 2005	64,6	77,9	59,7	81,4
Dones				
4t trimestre 2002	35,5	51,8	41,0	54,5
4t trimestre 2003	37,1	53,5	43,3	55,5
4t trimestre 2004	38,6	55,5	49,4	56,7
3r trimestre 2005	41,1	57,6	44,8	60,8
Total (ambdós sexes)				
4t trimestre 2002	48,1	63,5	51,6	66,6
4t trimestre 2003	49,2	65,7	55,2	67,8
4t trimestre 2004	50,2	67,2	57,3	69,1
3r trimestre 2005	52,6	67,9	52,1	71,1

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA quart trimestre 2002, 2003 i 2004 i tercer trimestre 2005.

Estem, per tant, davant el fet que el nivell d'ocupació de la població immigrada a Espanya està molt per sobre del de la població espanyola. Això podria induir-nos a descartar una situació de discriminació en l'accés al treball, però vegem que ocorre amb la taxa de desocupació, amb els treballs que realitzen els immigrants i amb les condicions laborals.

La taxa de desocupació de la població immigrada també és més alta

A la taula 3 veiem les taxes de desocupació, tant per al conjunt de la població com per a l'estrangera. Són taxes deduïdes de les dades sobre població activa i població ocupada que dóna l'EPA¹, i veiem que la dels estrangers no comunitaris està dos punts per damunt de la del conjunt de la població.

Taula 3. Taxes d'atur a Espanya

Total població a a Espanya %	Total residents estrangers %	Residents de la UE %	Residents fora de la UE %
8,4	10,1	7,7	10,5

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA tercer trimestre 2005.

1. La taxa de desocupació és la proporció entre els desocupats i els actius. Es calcula, per tant, de forma diferent a la taxa d'ocupació, que és la proporció entre els ocupats i els majors de 16 anys.

Això sembla contradir el que s'ha assenyalat abans: que els estrangers tenen una taxa d'ocupació més alta, però el cert és que es pot tenir una taxa d'ocupació més alta i tenir també una taxa de desocupació més alta. Això es deu al fet que la proporció de població inactiva entre els estrangers és molt menor que entre els espanyols. O, dit d'una altra manera, encara que la proporció dels que treballen sigui més gran, també ho és la dels que volen treballar i no poden, un fet que és possible perquè la proporció d'inactius és molt menor.

Per tant, estem davant el fet que ja hi ha un nivell de desocupació més gran en la població immigrada que en l'autòctona. La diferència no és molt gran, o almenys no és com la que s'ha assenyalat en el cas dels joves francesos descendents de famílies immigrades, però és remarcable el fet que ja s'apunti aquesta tendència.

La combinació d'una major ocupació amb una també major desocupació ens indueix a pensar que la major ocupació es deu al fet que hi ha uns llocs de treball que són més fàcilment ocupables pels immigrants, mentre que per a altres tenen l'accés més restringit. Si això és així, quan les persones immigrades, o els seus descendents, s'entestien a ocupar llocs de treball en nivells similars als de la resta de la població, podem trobar-nos que la seva taxa d'ocupació descendeixi, i d'altra banda creixi notablement la seva taxa de desocupació. Això és el que ha succeït a França i pot succeir també a Espanya. Vegem el tipus de llocs de treball que estan ocupant aquí els immigrants.

Treballs que realitza la població immigrada

Aquí ens basarem en les dades sobre altes en la Seguretat Social, i ens centrarem en el que ens diuen sobre categories laborals. Utilitzem les dades de gener de 2005. En les taules següents² s'inclou la divisió per categories que fa la Seguretat Social, però s'ha de tenir en compte que només són les categories del règim general i del règim de la mineria i el carbó; és a dir, en aquestes taules no apareixen els treballadors en alta en el règim d'autònoms, en l'agrícola, els treballadors de la llar o el règim del mar. Aquesta és la raó per la qual el total de la taula 4 sigui de 825.304 persones, quan el total d'estrangers que el gener del 2005 estaven en alta laboral era de 1.140.426.

A la taula 4 tenim la divisió per categories en funció del continent d'origen, i en la taula 5 (columnes de gener 2005) tenim els percentatges corresponents. D'entrada veiem grans diferències entre la distribució per categories dels europeus comunitaris i la de la resta, els no comunitaris. Però, centrant-nos en aquests últims, també s'aprecien diferències notables segons l'origen.

Els percentatges alts per als no comunitaris els trobem en les categories baixes, però especialment per als africans, que tenen un

2. Part del que hi ha a continuació és reproduït del text: Pajares, M. 2005. *Inserción laboral de la Población Inmigrada en Cataluña. Informe 2005*. Barcelona, CERES (CCOO).

Taula 4. Estrangers en alta laboral en la Seguretat Social a Espanya (en el règim general i el de la mineria i carbó), per continents i tipus de treball. Gener 2005

	Europa Comunitària	Resta Europa	Àfrica	Llatinoamèrica	Àsia	Total
Enginyers, llicenciats, caps	18.669	1.164	751	6.415	1.290	29.645
Enginyers tècnics, ajudants	8.378	443	439	2.301	232	12.456
Caps administratius	9.706	787	558	3.321	655	15.538
Ajudants no titulats	5.084	862	1.163	4.534	886	12.747
Oficials administratius	23.343	2.326	2.425	13.596	2.688	45.136
Subalterns	4.504	2.094	2.750	10.844	1.586	21.861
Auxiliars administratius	27.566	4.714	5.066	33.021	3.548	74.511
Oficials 1a i 2a	41.508	27.557	36.540	66.165	12.380	184.558
Oficials 3a	20.899	18.335	35.935	65.289	14.644	155.390
Peons i assimilats	25.035	32.216	89.665	109.855	15.033	272.268
TOTAL (d'alta a la S.S.)	184.970	90.562	175.853	315.594	52.977	825.304

Elaboració pròpia. Dades de l'Observatori Permanent de la Immigració (Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració)

Taula 5. evolució dels percentatges d'estrangers en alta laboral a la Seguretat Social a Espanya (en el règim general i el de la mineria i carbó), per continents i tipus de treball

	Europa comunitària %		Resta Europa %		Àfrica %		Amèrica Llatina %		Àsia %	
	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener	Gener
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Enginyers, llicenciats, caps	10,8	10,1	1,4	1,3	0,3	0,4	2,0	2,0	2,4	2,4
Enginyers tècnics, ajudants	5,0	4,5	0,6	0,5	0,2	0,2	0,7	0,7	0,5	0,4
Caps administratius	5,6	5,2	1,2	0,9	0,3	0,3	1,0	1,1	1,2	1,2
Ajudants no titulats	3,0	2,7	1,0	1,0	0,5	0,7	1,4	1,4	1,8	1,7
Oficials administratius	13,2	12,6	2,7	2,6	1,2	1,4	4,0	4,3	5,1	5,1
Subalterns	2,4	2,4	2,2	2,3	1,3	1,6	3,3	3,4	2,8	3,0
Auxiliars administratius	15,2	14,9	5,0	5,2	2,3	2,9	9,3	10,5	6,5	6,7
Oficials 1a i 2a	20,1	22,4	28,0	30,4	16,6	20,8	19,1	21,0	22,9	23,4
Oficials 3a	10,6	11,3	19,4	20,2	17,2	20,4	20,2	20,7	28,1	27,6
Peons i assimilats	14,0	13,5	38,6	35,6	60,1	51,0	39,1	34,8	28,7	28,4

Elaboració pròpia. Dades de l'Observatori Permanent de la Immigració (Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració)

percentatge del 51% en el treball com a peons, mentre els altres grups es troben entre el 28% i el 35%. Els altres percentatges alts es donen en les categories d'oficials, tant de 1a i 2a com de 3a. Aquí podem destacar que, entre les dues categories d'oficials, són els d'Àsia (amb un 51%) i els de l'Europa de l'Est (amb un 50,6%) els que tenen el percentatge més alt.

Per veure'n l'evolució, a la taula 5 també hi ha els percentatges de l'any anterior. És molt remarcable que en el cas dels africans hagi descendit en 9 punts percentuals la seva participació en la categoria de peons (del 60,1% al 51,0%) i pujat, bàsicament, a les categories d'oficials de 3a i d'oficials de 1a i 2a.

També els llatinoamericans i els de l'Europa de l'Est baixen el seu percentatge en la categoria de peons, però menys que els africans. Els de l'Europa de l'Est pugen els seus percentatges en les categories d'oficials, mentre que els llatinoamericans els pugen tant en les d'oficials com en la d'auxiliars administratius. En el cas dels asiàtics a penes hi ha hagut variació en cap de les categories respecte a l'any anterior.

Una altra font de dades sobre distribució dels treballadors per categories laborals l'aporta l'EPA. La diferència amb l'anterior rau en el fet que engloba els treballadors de tots els sectors (no només els del règim general i de la mineria de la Seguretat Social com és el cas de les dades que donàvem abans), i a més, en el cas dels estrangers no distingeix si estan en situació regular i en alta laboral (en la Seguretat Social) o no.

Taula 6. Tipus d'ocupacions

	Total treballadors a Espanya (100%)	Treballadors estrangers (100%)	Treballadors estrangers comunitaris (100%)	Treballadors estrangers no comunitaris (100%)
Direcció de les empreses i de l'Administració Pública	6,8	3,3	11,8	2,0
Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	12,2	4,2	18,4	2,1
Tècnics i professionals de suport	11,3	3,9	10,7	2,9
Empleats de tipus administratiu	9,4	3,9	10,2	2,9
Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i de comerç	15,6	19,2	16,1	19,7
Treballadors qualificats en agricultura i pesca	3,0	2,1	0,7	2,3
Artesans i treballadors qualificats d'indústries manufactureres, construcció i mineria	17,0	19,9	14,8	20,6
Operadors d'instal·lacions i maquinària; muntadors	9,2	6,0	8,0	5,7
Treballadors no qualificats	14,9	37,6	9,3	41,7

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA tercer trimestre 2005.

A la taula 6 tenim els percentatges per categories, i es fa una distinció entre el conjunt de la població ocupada, els estrangers comunitaris i els no comunitaris. Si ens fixem en la primera i l'última columna de dades, veiem les diferències entre els no comunitaris i el conjunt de la població ocupada. La diferència més important es produeix en els treballadors no qualificats (41,7% per als treballadors no comunitaris i 14,9% per al conjunt); tot i que també són remarcables altres diferències: els no comunitaris tenen un percentatge més gran en l'epígraf d'artesans i treballadors qualificats de la indústria i la construcció, així com en l'epígraf de serveis de restauració i altres.

En utilitzar les dades de l'EPA del tercer trimestre de 2005 ja es reflecteix la situació posterior a la regularització que s'ha produït en aquest any. En aquest sentit és interessant comparar-les amb les del quart trimestre de l'any anterior, cosa que fem a la taula 7. El que s'observa és que a penes s'han produït variacions en els percentatges. La regularització realitzada ha tingut altres efectes, però no ha fet variar la distribució dels treballadors estrangers en funció del tipus d'ocupacions.

Taula 7. Tipus d'ocupacions

	Total treballadors a Espanya (100%)		Treballadors estrangers (100%)		Treballadors estrangers comunitaris (100%)		Treballadors estrangers no comunitaris (100%)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
	Direcció de les empreses i de l'Administració Pública	7,6	6,8	4,7	3,3	15,1	11,8	3,0
Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	12,9	12,2	5,4	4,2	26,5	18,4	2,0	2,1
Tècnics i professionals de suport	11,0	11,3	4,5	3,9	13,0	10,7	3,2	2,9
Empleats de tipus administratiu	9,2	9,4	3,4	3,9	4,5	10,2	3,3	2,9
Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i de comerç	14,5	15,6	15,6	19,2	11,6	16,1	16,2	19,7
Treballadors qualificats en agricultura i pesca	3,4	3,0	2,5	2,1	1,4	0,7	2,6	2,3
Artesans i treballadors qualificats d'indústria manufacturera, construcció i mineria	17,0	17,0	20,8	19,9	11,3	14,8	22,4	20,6
Operadors d'instal·lacions i maquinària; muntadors	9,9	9,2	5,8	6,0	5,9	8,0	5,8	5,7
Treballadors no qualificats	14,0	14,9	37,3	37,6	10,8	9,3	41,5	41,7

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA quart trimestre 2004 i tercer trimestre de 2005.

Per saber si el que s'ha descrit és indicatiu d'una situació de discriminació, haurem de tenir en compte el nivell formatiu dels immigrants. Fem així mateix la comparació entre el nivell de formació del conjunt de la població espanyola ocupada i el dels estrangers ocupats amb les dades que ens dóna l'Enquesta de Població Activa.

Taula 8. Percentatges de població ocupada segons nivell de formació

	Total població ocupada a Espanya (100%)	Residents comunitaris (de la UE) ocupats (100%)	Residents no comunitaris ocupats (100%)
Analfabets	0,4	0,0	1,9
Educació primària	15,9	8,4	22,4
Educació secundària	51,6	47,6	55,9
Educació superior	32,2	44,0	19,8

Elaboració pròpia. Dades de l'EPA tercer trimestre 2005.

A la taula 8 veiem que el nivell formatiu dels estrangers comunitaris és superior al de la mitjana de tota la població espanyola, però allò que més ens interessa és el nivell dels no comunitaris. S'observa que existeix una diferència important en el percentatge de treballadors amb educació superior: els no comunitaris tenen un percentatge molt inferior (19,8%) al del conjunt de la població ocupada (32,2%). En canvi, en el nivell d'educació secundària es troba, tant en un grup com en l'altre, una mica més de la meitat de la població ocupada.

El que es derivaria d'aquests nivells formatius és que els no comunitaris estiguessin en proporcions menors en les ocupacions de major categoria (directors, professionals científics i tècnics...), però no justifiquen que en els treballs no qualificats existeixi la diferència que abans hem assenyalat (el 41,7% dels no comunitaris estan en treballs no qualificats, mentre que per al conjunt de la població treballadora aquest percentatge és del 14,9%).

Les condicions laborals

Ens limitem a reproduir aquí algunes conclusions d'un estudi anterior realitzat amb treball de camp (54 entrevistes qualitatives a assessors laborals de CCOO de diferents rams i diferents zones de Catalunya)³. En aquest estudi s'ha tractat d'indagar sobre les diferències que es produeixen entre les condicions laborals dels treballadors autòctons i les dels treballadors immigrants.

Una primera conclusió obtinguda és que els abusos o irregularitats que pateixen els treballadors immigrants no són molt diferents dels que han patit i pateixen molts treballadors autòctons; però el que té d'específic el moment actual és que aquests abusos s'hagin generalitzat amb els immigrants, i que ara ells els pateixen en un grau considerablement superior. Les qüestions que anirem comentant se situen en aquest terreny: el diferencial és, generalment, que els immigrants ho pateixen en un grau més elevat.

Començant pel salari i els aspectes relacionats amb aquest, el que no s'ha pogut fer, pel mètode utilitzat en aquest estudi, és quantificar les diferències salarials; però sí hem detectat una sèrie de pràctiques empresarials que comporten que els immigrants estiguin cobrant, en termes generals, menys que els autòctons pels mateixos treballs.

El salari pactat és una pràctica il·legal que es dona en la construcció, però també en l'hostaleria, l'agricultura, les geriatries i altres sectors. Es pacta un salari determinat sense tenir en compte que part de les hores que es realitzen poden ser extres, sense tenir en compte plusos i sense tenir en compte tot el que el conveni estableixi. Allò que els assessors laborals han detectat és que en bona part dels casos el salari està per sota de l'establert en el conveni.

En els casos en els quals sí es té en compte el conveni és freqüent aplicar una categoria més baixa de la corresponent al treball que es realitza, i fins i tot aplicar un conveni diferent al que s'ha d'aplicar d'acord amb l'activitat de l'empresa.

Pot haver full de nòmina o no. Evidentment quan el treballador no té autorització de treball i residència aquesta no existeix; tanmateix, es produeixen també irregularitats en el full de nòmina. La més barroera és que s'escrigui un salari que està per sota del legalment establert, irregularitat que s'ha detectat més en el sector de l'hostaleria.

3. Pajares, M. *Op. Cit.*

Els contractes, quan es fan, poden contenir clàusules abusives, però una irregularitat que s'està produint molt amb immigrants, especialment en el sector de l'hostaleria, és la de fer el contracte per mitja jornada o per unes poques hores, quan es treballa la jornada completa (i amb hores extres en molts casos).

Les categories que s'apliquen en els contractes són una altra font d'irregularitats. Actualment hi ha molts immigrants contractats amb categories d'oficials o altres de tipus qualificat, però els assessors laborals detecten també l'existència de molts immigrants que fan treballs qualificats i són contractats com a peons (o categories similars, com la d'ajudants, netejadors, etc.). Una diferència remarcable entre autòctons i immigrants és que els primers, quan tenen una categoria per sota del treball que realitzen solen cobrar un suplement (en *negre*), cosa que generalment no ocorre amb els immigrants.

Les liquidacions de finalització del contracte són un altre terreny en el qual es produeixen un cúmul d'irregularitats, que van des de la firma de la liquidació a l'inici del contracte, dient que ja ha cobrat tot el que ha de cobrar, fins a les liquidacions mal calculades.

La discriminació en la jornada laboral depèn dels sectors. En el sector de la construcció a penes es produeix, perquè tots els treballadors fan més o menys la mateixa jornada; en canvi, és més evident en el sector de l'hostaleria, les empreses de neteja, o les geriatries. Les jornades de 12 hores i la pèrdua del descans setmanal o de part d'aquest és una cosa que ara pateixen molt més els immigrants que els autòctons.

La possibilitat que els immigrants estiguin carregant habitualment amb les tasques més dures, penoses o arriscades apareix per fragments d'informació en les entrevistes realitzades als assessors laborals, però aquest és un aspecte sobre el no hem pogut obtenir una informació clara sobre la seva magnitud.

En canvi, en un sector com el de la construcció, es pot observar que la sinistralitat és proporcionalment més elevada per als immigrants. Això es relaciona amb les tasques que realitzen, però també amb el fet que disposen de menors mesures de seguretat.

En aquesta recerca d'informació sobre situacions de discriminació que estan patint els treballadors immigrants ha aparegut una altra realitat important: el volum proporcional de queixes i reclamacions dels immigrants és molt inferior al dels autòctons.

Hem vist que els immigrants es queixen menys i reclamen menys, però, a més, hem vist que això és fruit de dos factors complementaris: els empresaris toleren pitjor les queixes dels immigrants, i aquests tenen més por de plantejar-les. Les represàlies que pateixen els immigrants davant les seves demandes són majors perquè els empresaris els neguen de manera més acusada el seu dret a la reivindicació.

Les pors dels immigrants són, en bona part, per causes alienes a la relació laboral, com ara l'expulsió per part de la policia, la no renovació dels

permisos, etc. De manera que la política d'estrangeria i les condicions generals amb les quals s'ha rebut la immigració estan incidint sobre les condicions laborals i ha facilitat els abusos i les irregularitats sobre els immigrants.